

V DELAVNIČICO SEM SVOJO ZRL

Saša Vuga

DELANJE ROMANA 2

(Na rožnatem hrbtù faronike,*
izpiski s koledarja)

Most na Soči, nedelja, 5. julij 1998

Ni hujšega, kot je neumen pes. Moje ljube prijateljice, mlakarice, užaljeno molčijo spodaj kraj Soče, Idrijce. Noč mehka. Nič zagatna. Žametna. Tenko pocukrana s kristalci zvezd. Ni hujšega, kot je neumen pes – morda neumen človek? Telebanasti Testénčev skotenec je začel rigati natanko ob enajstih snoči. Ura je štiri: Cmokasto me klofúta čez reko sèm. Z odmevom. Ali mu privoščim konjederca! Ali prgišče šiber v rep! Kako že pišejo: Gospodarja sodiš po psu – psa po gospodarju. Ker bom uredniku šele po 15. avgustu prinesel rokopis, mu za *Program MK 1999* pošljem tole: NA ROŽNATEM HRBTU FARONIKE – v vási ob reki naj bi sezidali kar mogočen zvonik. Pišemo leto 1612. Prek dežele praskajo nesrečnosti, ki so nam znane (tudi) iz Rutarjeve *Zgodovine* – od čedajskega kapitlja do kobilic. Od čednih del hrvaških plačancev do lakote. Od *turškega* novačenja do zglednih bratovščin s prelepimi relikvijami. Na pragu je nič ko tridesetletna vojna. Vse to bi nekam šlo – z omenjenim zvonikom pa ne gre. Na lepem se prižene, morda jih je spodbadala usoda, krdelce kalabreških (!) bosopetcev. Šest jih je obakraj slepega opata na osliču. Vrinejo se, ko da so zasedli vas. Poprimejo, da je veselje. Sicer izrinejo domačega plebana: Zato pa se zvonik odžene kot po čudežu v nebo. Opat si v samogovoru rad zamomlja, kako Gospod kdaj uporabi zlo za dobra dela. Vendàr – od kod na lepem toliko vsakršnih skrivnosti? Tako čez mero hudih hudodelstev? Pa čudna smrt menihov navsezadnje? Z oslepelim starcem vred: Ko da bi šlo za kazen? Kakšno, no! Mar se zvonik ni vzpel kot kamnata priprošnja pod oblak – vse do petnájstega, se reče, zadnjega poglavja. To se odvrti sred mokre zimske polnoči. Z nič manj usodno letnico 1916. V zvoniku – za mogočnim zidom. Romanova nevsakdanjost sta izvirna, domiselna dramaturgija fabule. In enkratna. Premišljena. Vsemù zvesto

* Roman bo letos izšel pri MK v Ljubljani.

prilagojena jezik. Torej slog. Vrag: Če ga ne hvalijo, se sam! Recimo na 150 straneh.

Most na Soči, sreda–četrtek, z 12. na 13. junij 1996

Zakaj Francozi tako radi poudarjajo, da je Lope de Vega umrl z besedo: *Dante me je zmeraj dolgočasil!* Labodi – kakšni prdihi! Z Ljudmilo šla pod večer na sprehod ob Soči. Proti Modréju. Tam bedijo. Smešni baroni! Se občudujejo na sinji vodni gladini – pihajo pa napadalno kot razdražen modras! Tudi srepijo po modrasje. *Hudobno*. Kaj je bilo Čajkovskemu, da je vzel te do konca neinteligentne nočne posode za svoje Jezero – ne moreva naprej: Vse je podrekano od teh jerbasov iz smetane. Sladkorja. In (svoje dni za inštitutke) bojda pornografskega vratu. Gos je v primerjavi z njimi, naju pouči V. B., čebelar: Univerzitetni profesor! Krog polnoči začel novi roman. Čudež – po trenutku mi, hkrati, padla naslov, *Na rožnatem hrbtù faronike!* In Hieronymus Bosch s *Triptihom skušnjav* 1505! Detajl: Babnica in vampast, rilčast ded, ta ima nekakšno zakajeno laterno vrh dolge rakle, sedita okobal na hrbtù velike ribe. Nosi ju kam? Ne vem. Nikamor. Podoba kot nalašč za na platnico *natanko tega* romana! Stopim na balkon. Pogledam krog in krog skoz noč – komú naj se zahvalim za darilca, ki mi kot spod noveletnega drevesca cepajo iz te temè? Ondan Menart ljubeznivo poslal kopijo iz knjige *Von Krieg und Kriegsvolk* (Max Schoenowsky, Dunaj, 1913). Za pokušino: Oni, na katerega soldat strelja, ne sme biti samo zvezan in privezan na kol, temveč pribit – saj bi vrv medtem že lahko sprhnela! Moje vprašanje: Pribit po Kristovo? Skoz kosti in meso? Jah, očarljivi čas. Do kam s podobnimi lepoticami v romanu (ki ga bodo kajpak spet imeli za zgodovinskega) – na primer na Kozlovem robu, ko sred gostije na odprtem in pred škofovimi usti zatolčejo revnega, pokončnega Mataiurtza? Okus, in kot po navadi: Tehtanje z mezincem! Mera – kot zmeraj! Bolj primernega kompasa ni. Opoldne telefon iz Ljubljane. M.V. Dolgčas. In obvezna šala: O zimskem svitu se v Črni gori srečata premražena vrabca: *Káko si mi, sokole?* Ampak zakaj v Črni gori?

Celovec, petek, 20. september 1996

Torej starec, ki se nesramno vrinjal – kot radijski valovi v poslušani spored, ko pisal *Opomin k čuječnosti*. Slepi videc? Gradbenik ali kako – obraz kot iz prstenih žuljev. Oči mlečno modre? Obiskoval me je. Vdiral iz megličastega. Romanesknega. Še nenapisanega teksta. Dišal po metafori. Blizu *Krtovemu kralju*. Nadležen! Me motil! Odganjal ga tako, da ga metal v kole-

dar. Kot v hladilnik. No, zdaj sva tu: Ta *oslepljeni* erudit! Prebrisani – *opat!* Skrivnost na dveh nogah. Treba mu bo (in krdelu) poiskati le (ne poiskano prehudó) zgodbo. Spet mi je, saj ne verjamem, kot z novoletne jelke padlo v róke – daleč iz 1947. leta sèm: *Corriere di Trieste* (urednikoval je, če še pomnim, Cergoly, sestavljalec mittelevropskega besedila *Il complesso dell'Imperatore*). Rumenkasto cunjast časopisni papir. Izrezal sem ga v Stari Gorici, dijak. Ga prilepil k nevsakdanjostim v mapi. Zares zanimiva zanimivost – italijanska policija je, divje dolgo, iskala morilce, roparje, cestne razbojnice, posiljevalce in podobne. Okolico Vibo Valentie (Catanzáro, Kalabrija) imeli dobesečno v krempljih. Krutih. Krvavih. Kajpak so najprej pomislili: Sicilijanska mafija! Potlej: Bandit Giuliano (po 1944. močno gibanje za odcepitev juga s Škornja)! Tudi nič. Nazadnje vendar: *Hribovski samostan – in vsi menihi v njem! Z opatom na čelu!* Ubijalsko bosopetsko zalego so do zadnjega uda polovili. Ampak – *silentium!* Vse se (prav po rimsko) stišalo: Ker takrat bila na vladi stranka krščanskih demokratov. No, ostanke tem podobnih eksemplarjev bom iz 1947. postaral v 1612. leto. In jih v brezglavem begu prisopihal k Soči! Tu, v tej razrvani, ubogi, oropani pokrajini, ki jo je do kosti glodal kapitel v Čedadu (celo prek punta v letu 1713), jim bom ponudil javno, vsem na očeh, Bogu všečno skrivališče – zidanje vaškega zvonika! *Naočniki:* Papež Leon X. ima že 1513. na Raffaelovi podobi nekakšne naočnike v roki (Ankina *Zgodovina*, str. 4886)!

Ljubljana, ponedeljek, 30. december 1996

V kadi, med kopanjem, berem staro Delo: Verjetno bila protireformacija pri nas tako zelo nasilna, da ljudje *voljno prispevali* (!) denar za nabožne zidave. Zidanje cerkve bilo težavno delo: Terjalo sodelovanje vaščanov. Zbiranje različnih sredstev. Vabila obrtnikom, umetnikom od povsod, da bi stavbo dodelali – zato *verjamem, da so moje* (kriminalne?) *menihe sprejeli odprtih rok!* Kdo? Tudi stisnjenih zob? Nam je res v naravi, da praznično (celo z mašo, 1941) sprejmemo vsákogar, ki pride, da bi nas prevaral? Vsegà oropal? In ubil? Pomnim, kako oče, Maistrov borec, pozelenel, ko slišal bigotsko sintagmo: Oj, srečni Primorci – živijo v državi, ki ima papeža! Ali zariple viteze duha: Ej, srečni! Živite v državi, ki ima *chianti!* Menim torej, da bo ta *intreccio* pravšnji. Dramaturška poanta pa? Naj udari s petnajstim, zadnjim poglavjem. Ne bo bralec že spočetka (ob analitični zgradbi) posumil v kaj? Nak, ne sme! Naj ga preseneti – kot je mene, ko sem vse premislil. In začel ljudi oživljati faroniki na dokaj luskastem hrbtù. Te mrzle polnoči se zmisli Stendhala (*Racine in Shakespeare*, 1823), da sedanja tragedija romantična po tem, ker vsak pesnik dodeli hudiču lepo vlogo: Zlodej govori prepričljivo, za-

to ga občinstvo ima rado – *to si pak velja zapomniti!* Na Idriji pokazali partizansko pručko z dvojnimi dnovi: Za skrivanje poš, ki jih ponoči hodil iskat kurir. Bodo vaščani (pa ne le ti) res tako neumni, da nič opazili na menihih? Bodo, če gre verjeti zapisu, da še 1790. Kajetan grof Auersperg zahteva: Množica mora biti neumna in pobožna – *der Haufen muss dumm und fromm seyn!* Ne pozabi, gre za čas, ko tiskarje potegnili na grmado, če izdajali Boccaccia ali Erazmovo *Hvalnico* – ne pozabi! Jah, Maupassant: Nadarjenost je potrpljenje. Vse, kar želimo izraziti, moramo dovolj dolgo natančno opazovati, da bi odkrili prav tisto značilnost, ki je še nihče ni ne videl ne opisal (*Pierre in Jeane*, predgovor).

Ljubljana, nedelja, 9. februar 1997

Ta jezik se začel bližati v *Zarjavelih medaljah*. Z *Vseenostjo*. Se mi odprl v *Predjamskem*. Zdaj pa se razpira s čudežnim prijateljstvom! O, Bog, živahen, lep je, velik ta naš jezik! Bral iz koledarčka *Zima 1980* (zapisal v Pragi, hotel *Jalta*):

1. Logična analiza stavka. Na glas. In z desne k levi.
2. Prisluskovanje različnim kategorijam ljudi – krčma.
3. Slog (horizontalni je *včeraj*. Vertikalni pa *danes*).
4. Tehtanje piscev (vsaj v 2 jezikih – v 1 klasičnem).
5. Nabiranje žlahtnih besed. *Kovanje novih*. Izpeljava.
6. Izrabi možnost inkrustacij samoglasnik – soglasnik.
7. Umetniška proza je kajpada gosta pahljača! (Pavese)
8. Preglja (pogovor s Škerljem) ni zanimala sedanost.
9. Perfekcionizem je trda (pretrda?) strogost do sebe.
10. Raziskava narečnosti: Uglajeno preliti v knjižnost.
11. Spovednik – mafijec! Sodnija ga izgnala s Sicilije.
12. Čiščenje *per eliminationem*, je rekel Jaka Savinšek.
13. Besedne igre (*Jih do vekomaj zaprli v srednji vek*).
14. Skrivani humor. Obrati duhoviti. Mila malicioznost.
15. Pomembnost interpunkcije – za stopnjevanje (vsegà).

Kako ta čas preganjanje čarovnic? To reč vneto podpiral Luther – posebno izstopal najvažnejši protestantski reformator, Calvin. Ta hotel v Ženevi, le Bogu v slavo, izkoreniniti vse vešče. Samo od 17. februarja do 15. maja 1545 je poslal na ogenj 34 pregrešnic – in med njimi svojo mater! Dober dokument pri gonjenju čarovnic bil tako imenovani *Rimski katekizem*. Začel veljati po tridentinskem koncilu – vse do danes so njegove določbe podlaga za prepo-

ved splava in kontracepcije (Pavel VI. potrdil 1968. z encikliko *Humanae vitae*). Noč. Sneg. Spodaj plešeta, objeti, brezi. V burji slišim kot uspavanko rodov, ki jih že dolgo večnost ni več prav nikjer.

Portorož, sreda, 1. maj 1996

Sprava gor. Sprava dol. Opazujem te politične betice – vodja vsake, *do poslednje*, bi (pod karikaturistovim peresom) razodel enkratnost stranke za naš narod. Kobariški štruklji. Rad bi se oplaknil z resnim branjem. Sežem po Malrauxu: *Upanje* – z odličnim, dragim Janezom Gradišnikom. Ta je v prevod napisal jedrnato vse o španski vojni. Končal pa ga je nekako tako: Dne 29. marca 1939 je Franco zavzel Madrid. Začelo se je neusmiljeno obračunavanje – še leto po predaji so na madridskem vzhodnem pokopališču dvakrat na teden prasketale strojnice, ki pobijale po 300 – 400 na smrt obsojenih. *Še leto po predaji*. Vprašam se, kot zmeraj zamorjen le z našo bolečino, katarzičnim gradivom za tragedije Grkov: Kako bi pa bilo, *ne kot je že bilo*, v tistih majskih bliskavicah tod pri nas, po drugi vojni? Zaprem oči. In jih razprem čez morje Adrijansko daleč spod balkona ven. Prek pólzat. Pen. K obzorju. Tu, tam je pri pisanju potrebna moč divje živali! Kdo pa je to rekel - jaz? Listam v *Tolminski zbornik*. Se vračam k barvni stráni 112: Klavnica nad kmeti. Na planem. Roké, nosove, uhlje pribijajo na vaško lipo! Zakaj pa ne, če so v Gorici 1714. razkosance natikali obakraj mestnih vrat? Komentar: Vso večnost se nad nami ponavlja ista groza. Obup in bolečina – rezultat pa? De Musset: *Le to imel sem od sveta, da sem se zjokal kdaj pa kdaj! Krvavega sodnika* bi lahko delal po tržaškem amaterskem muziku, obubožanem plemiču Juliusu Foedranu (von Foedransperg). Fotografija v tedenski prilogi časopisa *Il Piccolo*! Tik pred prvo vojno razsekal kavarniško popevkarico iz Pariza. Vse njene kose zavil v notni papir. Jih čedno zložil v kovček. Opolnoči najel kočijaža. Zvrnil pevko v morje – pa pozabil, da na dnu prtljage njegov naslov. Po hitrem sojenju obešen vrh dvorišča v Coroneu. Ponavljam Borutu (v telefon): *Za pisanje dobre proze nujno potreben posluh*. Da, pevski posluh! Trdno prepričan, da posluh kardinalna sestavina sloga.

Ljubljana, petek, 30. maj 1997

Opoldne se srečal (kavarna *Slonček*) s profesorico Helgo Glušič. Se dobro uro lepo pogovarjala. Kaj zdaj delam? Odgovor: Odkar oddal rokopis *Opomina k čuječnosti* (čakal na urednikovo mnenje), pišem roman, postavljen k reki (*Soči*) leta 1612. V zidanje cerkvenega zvonika. Kosti sem fabuli

napel s člankom, ki ga bral, dijak, 1947. v Gorici (*Corriere di Trieste*) o brigantskem samostanu sred Kalabrije – že pri pisanju *Opomina* se mi vrivala ta (nova) rdeča nit: Menihi iz 1947. pribežijo 1612. k Soči gor – pod vodstvom slepega opata (ga sami oslepili? Da jih ne bi zapustil?). Roman ima petnajst poglavij. Petnajsto je dramaturško poantirano (z zgodovinskimi osebnostmi: Na primer Pregljev mentor in krušni oče Jože Fabijan. Ritmojster, torej konjeniški stotnik, Vómačka, 1916). Da sloni tudi na (nekaterih – katerih?) podatkih iz Rutarjeve *Zgodovine*: Kajpak za 180 stopinj obrnjen stran od Pregljevega *Plebanusa*. Gospa Glušičeva povedala, da Rebula pravkar dal na svetlo pri celovski Mohorjevi roman *Maranathà ali leto 999* (smo pred letom 2000). Da tam samostan. Menihi – celo slep opat. Ko se razšla, stopil k Nebotičniku. V CZ. Po knjigo. Jo prebral: Zahvaljen, Bog – niti sence morebitne kolizije! Zgradba, *naturel* mojih menihov (in samega opata), sporočilo, slog, ozračje, toponimika in tako dalje in kar semle gre – vse kar se da spodobno (daleč) proč. Enemu se bom vendar, iz solidarnosti z Rebulo, odpovedal: *Rimski oljénki!* Že od prav starih let jih daje nekropola na Mostu na Soči. Večkrat jih o vseh svetih ali krog božiča nalili. Vtaknili stenj: Čedno zagorelo – *svetopisemsko*. Kot svoje dni pred dvema tisočletjema. Zmeraj bilo teh (vsakovrstnih) *lampic* pri naši hiši kar precej. Spod zemlje silile pri oranju (kot srebrniki. Keltski zlatniki. Prstani. Fibule. Feničanske ogrlice) – Rebula namreč piše, kako si nekdo svetil z oljenko. Zato naj moji imajo kmečko plamenico. Lojenko. Ali trsko v čelešniku.

Šentjakob v Rožu, petek, 25. november 1996

O tempora! Končal svoj prvi roman (*Veter nima cest*): Pri *Vinu-Koper* Hieng, Kačičeva in Savinšek naročili pravljичno kurjo obaro (podobne nisem ne prej niti pozneje jedel). Andrej mi tisto noč podaril za popotnico v srbsko vojsko (jah, imel izkušnje) *Hvalnico norosti* Erazma Rotterdamskega – posvetilo v legendarnem, hiengovskem klinopisu! Še dandanes jo odpiram (zgolj v nočno branje). Kje ste, časi 1956-1996! Kako dobro, kako na moč dobro, da mi dragi Andrej takrat tako rekoč podtaknil *Hvalnico*: Eno noro (ali bolj Bosch ali bolj Bruegel?) leto preživel z njo! Mussoliniju se torej rodila še ena (nezakonska) hči. Claudia Apriotti razgraja, da je resnično Benitova – s princeso Vittorio Svevo Colonna. Nemarno pozno si ta odrezava rimska matrona omislila očeta. Jih je delal, jih je delal, *DUX*. Celó v delovnem času: Po beneško skrite durce v steni srebraste pisarne (natanko tam so se mu 1941. poklonili kranjski janezi). Tik zadaj zapeljivo mračna izbica, še pomni v memoarih komorni strežaj. V kotu pa, pod rdečkastimi lilijami, z visoko indijsko svetilko v podobi orla z grlico, *trpežen* (podčrtal sam strežaj) maroški di-

van. Prihajale, odhajale so. Motnoglave. Vsaka s cílarico galskega parfuma. In strastno bolj fašistke kot pol ure prej – stranka, ki premore tolikanj potenčnega voditelja, bo tudi narodu le v slavo! Čast! Ah, davi, da: Se spet vpraševal, kaj je umetnost? Hrepenenje po nekakšnem lepem? Bog da nam ga je kdaj že pozabil v srce? Da ni umetnost tole: *Efekt, povezan s harmonijo?* Modni (tako imenovani) obrazci so mi od sile tuji. Modni hrup? Veliko bolj. Podira keglje. Keglji ropotajo do Martinove nedelje. Jih s kakšnim doktorjem vseh literatur postavljajo do velike noči: Odpreš dlani po tolikšnem ropotu. Prahu – pusti nič. Da poudarjam, ker hočem ohraniti ritem? Ne – kot bralca me vsakič razjezi, če moram uganiti malomarnost. Recimo: *Sedel je*. In *sedel je*. Kako? Je komaj sédel? Je že prej sedel?

Otočec, sreda, 4. junij 1997

Moji dve (ljubljski) oljenki z Mosta: Ena ima nekakšno vestalko v udrini na vrhu. Druga pa – izdelana kot včeraj! Iz rdeče, svetle, gladke glin. Priimek (morda) obrtnika lončarja FORTIS. Črke majuskule. Presenetljivo estetske. Moderne. Oljenk se, zlasti v robih lukenjc, še držijo mostarska prst. In saje – *sic! Sic transit*, kajpada! Saj pravi tudi Rebula v romanu *Maranathà*: Ni po Evropi polno vagabundskih menihov, s katerimi ne papež ne cesar ne vesta kaj početi? Ali Rebulovi menihi rabijo pisatelju za filozofski itinerar? Za pripovedno kuliserijo? Moji so – no, kakršni že so. Pozor 1: V zapiskih poišči, kaj svoj čas prelata – sovražniki pisali o Piccolóminiju, *ko postal Pij* (ohranili grozovite paskvile)! Pozor 2: Torquato Tasso je v Janežu spredaj (Markova novoletna voščilnica s holandskim *carillonom*)! Pri zajtrku L. L., kako naj rečem, *resnicoljubno nataknjena* (čeravno zapustila avstrijsko cerkev) v povsem nepotrebnih brambih meništva: Kaj imate krog menihov? Ti ga žreš, epikurejca Serafina, v *Predjamskem*! Eco jih po framasonsko zvito tiplje skoz *Ime vrtnice* – enega je kanil, izpove v *Postili*, celo neliterarno zastrupiti! Rebula – no, ta je do njih v *Maranathi* človeški. Ti, spet, *Na rožnatem hrbtù faronike*: To cingulsko kalabrijsko drhal obrneš k Soči! Plaha B. R. poslušala: Saj že Kardelj rekel, da niso vsi angelci. Povsod je črna ovca v belih – bela v črnih. Pač, pokimal: Vidite, gospa! Ker je pri njih resnično tolikanj *svetlobe*, je morebitna njih temà devetkrat huje na očeh. Zato jih, z renesanse sèm, pisatelj zvablja k sebi. V njih so zlate litanije romanesknega vsegà – z eksotiko pri alfi do romantike pri omegi! Pa učenost? Naj bi namesto njih presádil zadrugo vrtnarjev iz Vrtojbe v roman? Še otrok, sem se menihov rdečebradcev z malho bal. Odkar pa mi 1949. M. F. poslal iz Perpignana barvno reprodukcijo *Nočno rajanje* benediktincev z magdalenkami, se jih več ne bojim. Jih rad imam.

Kobarid, četrtek, 6. november 1997

Jih rad imam: Čeprav mi bodo klerikalški zihherli očitali (na danda-našnjem Kranjskem zanesljivo veš, da nič ne veš), kolikanj sem v tem romanu *Tizio Mangiapreti* (Ticij Farožer)! Oj, Bog, ni pomoči – boljšeвики spet ironizirajo tvoje ministre: Na Madžarskem, berem danes v črni kroniki, zaskrbljivo divje kradejo. To vem od naših tovornjakarjev. Naprej: Celu duhovniki – no, pa smo tam! Katoliški vikar v Gyoeru marno smukal iz cerkvenega erarja. Za piškav sold prodajal unikatne, ročno spisane starine. Ujeli so ga, ko je bidermajersko kredenco, vredno 26.000 dolarjev, spečal za borih 1240 mark – pa v njej pozabil kučmo rajnkega dekana. In dekanovo leseno nogo. Kako ta mož pri maši vzame hostijo v dlan – mar brez gumenih rokavic? Pa protestantski pridigar: Izsiljeval je častivredno hribovsko gospo. Naj toliko in toliko pusti pod cesto. Za miljnim kamnom številka toliko in toliko. Kriminalist, zdrugačen v kravarja, je pri citiranem objektu pahnil bankovce v nerabno termovko. Pa mahoma uganil: Posoda, privezana k prozorni vrvcu, ko da beži? Udaril je na lumpa, umétno potuhnjenega v pušpanov grmič, ducat metrov stran s poti. Najprej da ga je moral vzeti v brambo pred motikami vaščank in – tako naprej: Nazaj do Rutarja. Pa daleč dol v radovljiško kronografijo (uredil Jože Šifrer). Dopoldne preberem v *Novi reviji* (prav malo zanimiv) pogovor z Jean-Lucom Godardom, *Film in knjige* (moja družina, piše, hudo stroga – Maupassant in *V vrtincu* nam bila na primer prepovedana). Prišel je do podobnih sklepov, kot svoj čas na TV jaz: Če je roman zelo dober, ne moreš iz njega napraviti nič. Vrhunska romaneskna dela je treba brati – ne snemati! *Pohlep* Ericha von Stroheima da dober film, ker bil roman Franka Norrissa zanič! V letu 1997 me do solz potrla zgodba ruske dekllice. Ta prosila nemške vojake: Ne odženite nas – zapela vam bom pesmico! Spet o Preglju (*Azazel*): Do kam in v katero smer naj bo pisatelj izobražen?

Ljubljana, ponedeljek, 2. september 1996

Opolnoči me nevsakdanje skušala vseenost. Prvič tako. Naj ne bi več objavljaj – pisal pa. In rokopise sproti puščal kam v družinski, Barbara. Ali prijateljski arhiv. Se zleknil v mehek molk. Besedila tjavdan trgal v sape jutrišnjega dne, *mimogrede*: Ali zdajšnji slovenski svet sploh potrebuje pisatelje? Da bi jih pa, svoje, rad imel? Jih, vidim, nima. Mar je pisatelj še predstavnik samo tega, našega trenutka? Prej zaropotal z revijo v poštni nabiralnik neki *poeta quasi laureatus*. Ko ga prebiram, stokam: Ah, pusti že! Odnehaj! Če pesnik sniva v slovenščini, kakršna je ta, zakaj bi ti, prozaik - dobri skratek v meni pa vsemù pokazal polžji rog. Skratka, ta roman, *Na rožnatem*

hrbtù faronike: Ga delam, ko da sem ga v davnih prejšnjih dneh zamrznil (v žlahtno mračno klet sred skal ob Soči)! Pa da hodim v teh nočeh po kamnatih stopnicah dol zajemat z vrčem! Zlasti se živahno silijo, vztrajno: Fenomen umiranja. Ljudje v primežu nonsensa (moj večni *zakaj*). Identiteta: Te duša (Aristotel), razum in tako dalje ločijo, le za recimo, od živali? Biblijski vodnjak: Slovenski jezik. Salman Rushdie toži, da živimo spet v strašni džungli. V divji kulturi. Dodajam: *Spet? Kot zmeraj* živimo. Italija vzela J. M. 13 let mladega življenja (v trdnjavski ječi). Janko pa Italiji (pred svojo smrtjo na Golniku) 13 oficirskih življenj v tolminskih vojašnicah. Račun se korektno izšel. Zgoščenost pri opisovanju! Na primer: *Za mesečno noč povsem dovolj* steklo počenih naočnikov na tleh. Ali odblesk v priprtem oknu. Ali blisk vlage na žlebeh (korcih). Ali luska mesečine v Idrijci o zimskem ščipu. Smo pred letom 2000: Kakšna ovinkasta epohalnost v primorski zgodovini teh zadnjih 100 let! Od *idealnega*, barbarsko genocidno morilskega brezpravja v 1918. do svoje države v 1991. Marsikdo tega ni vreden! Pa – mar mu je mar? Ni slabo, kar snoči slišal v bifeju (hotela *Turist*): Kaj pa ta važnek? A ta – luknja v siru slovenske literature!

Ljubljana, sreda, 17. december 1997

Kako naj oblačil, obuval, pokrival svoje peršone – glej mojstre: Od Bruegla do (zlasti) Adriaena Brouwerja (1606-1638). Kdo v humanizmu vrgel Bogu na jezik vzklik, izrečen človeku: *Postavil sem te v središče sveta*? Umberto Eco bi zarezgetal: Le kdor znal spretno izrabljati skrivnosti skriptorija – vsi drugi so bili, z aristokrati vred, analfabeti! Srečal sošolca. Razaša v Kranju. Silnega antikomunista – ga bogato upokojila država (partija). Mi ušesa nakričal z očetom profesorjem, napihnjencem, ker med vojno, do ameriških bomb na Mirje, kvartal s Finžgarjem – to kvartanje zdaj (dedni) družinski ponos. *Ljud* uporabljam kajpada v pomenu *folk* (tudi sliši se manj pejorativno)! 14 poglavij bo horizontalnih – zadnje, 15. pa vertikalna? To zadnje posebno skrbno (s precej *akribeie*) premisliti! Huda J. M. pisala, da že drugič (pravi, da z veseljem) bere *Opomin k čuječnosti* – dodaja pa, da precenjujem Slovence! Odpišem: Razen skrajne pretehtanosti, izbrušenosti stavka in dveh izjem tam ni besed, ki jih ne bi bilo v naših (antibarbarusnih) slovarjih. 1. izjema prihod tovariša Mihe v Tolmin. Ker zanj bilo značilno, da nerazumljiv momljač, mu v golt potisnil *venetološko* (Matej Bor idr.) leksiko. Obenj pa, pošteno, Kampanélco, prevajalca. 2. izjema je dragi, *trdoživi*, starodavni obsoški *flum* (iz latinskega *flumen*) – spoj mivke in glíne, ki ga Soča ob osekah pušča po bregeh. Kako se vsili podoba? Lahko tako: 21. 6. šla z Ljudmilo mimo koseškega bajerja. *Ob žici okupirane Ljubljane* – polnoč. Mesečina.

Težka kúhalica. Podobne obetajo dež. Zapisal v beležnico: 1) Vroča noč pravljica rej kresnic! Doma prepisal: 2) S trave v temò so v pravljličnih (?) mežikale kresnice. Zjutraj: 3) Vrh bilk so v divjih, pravljličnih zmešnjavah utripale kresnice. Obveljala bo morda inačica (za čarno, skrivnostno, shakespeareško temò): 4) *Obcestni travnik je v pravljličnih zmešnjavah mrlikal od kresnic*. Morda – vpliv sobesedila?

Most na Soči, torek, 24. december 1996

Božič 1 – nocoj lepa, ne: Grozljivo lepa noč na Mostu! Zapisal natančen datum: Vrag s 24. na 25. december 1996! Vévjavica. Metež – nak: Snežni vihar! Podobno doslej poznal samo iz ruskih romanov (Tolstoj, Pilnjak). Lirike. In iz vojnih (dokumentarnih) filmov. Ljudmila in Barbara k polnočnici – jaz, kot vsak dan vsako polnoč, k Svetemu Mavru gor. Prižgat svečo – ljubim dedom. Očetu. Anki. Stežka zmogel klanec. Gazim. *Zanimivo, da v meni (nepoznano) slovesno!* Veter zvijsal krošnje: Kot bradico cipres! Tleskal sneg v obraz. Svečo našel več ko 10 minut (prižgal šele za vrati mrtvašnice). Ne vidim dva sežnja od sebe! Na pokopališču le 5 (električnih) svečk. Polglasno pozdravim vse svoje, ki spijo (?) v tej starodavni štmavrski groblji. Previdno, tipaje, počasi nizzdol. Z rameni *režem* v sneg. Naočniki se brž spremenili v snežinkasti plašníci: Nič videl! Jih brišem z rokavicami. Postal (se majal!) pred Pregljem – sedemkrat poskušal vzdigniti vrček smrekovih vejic. Z lučcami. Jih kakšna dobra duša položila k spomeniku – nič: Vsakič prevrnilo! Potočilo daleč dol. Čez pot. Spodaj Sočo valovilo v pljusk. Hrumela! Trmasto, po fantovsko kljubujem neurju. V težki bundi. Vojaški. V ruski kučmi. Se zmislił soldatov, ki tu po hribih vso prvo vojno v takihle pekljih! Se spomnil pogumnih domačinov – partizanov. Potlej očeta v Rusiji (zato sem Saša). Očeta na Tirolskem (prejel *Srebrnega Franca Jožefa*). Očeta v skalnih škrapljah vrh Rombona (oni in Lahi osvetlili z žarometom tablo BOŽIČ NE BOMO STRELJALI). Očeta na Koroškem, z Maistrom – se pogovarjal z mojstrom? Da, *se pogovarjal z mojstrom!* Na Preglju 25 cm belega kalpáka. Ko naj bi bil kot klovn, ga odkrilo – mu hitro spet kiparilo cilinder iz snega. Mojstru zaupal naslov, *Na rožnatem hrbtù faronike*. In da novi roman dolg takóle kot *Plebanus* (zgleđna mariborsko-koprška izdaja. S temeljito, briljantno Kermaunerjevo študijo – vse doslej o Preglju boljše ni).

Most na Soči, torek, 24. december 1996

Božič 2 – Taras omenja konkubinastvo (in tako naprej) v *Joannesu* – da gre za *natolcevanje liberalcev?* Čedajske listine v Rutarju dovolj verodostoj-

ne (na primer tolminski duhovnik: Iz ljubosumnosti porezal neko žensko). Rutarju pritrjuje del radovljiške kronike. Obema pa kolega, profesor Janez Dolenc: Ta raziskoval v graškem in dunajskem arhivu. Dovolj podatkov o re-sničnem Potrebuježu v II. *Tolminskem zborniku*. In v Zgodovinskem časopi-su 1/2, 1974 – Marija Verbič. Nič po pregljevsko idealnega v tem *gospodu*: Živel na koruzi (čeprav je ni bilo še k Soči). Divje goljufal. Luščil kmeta. Od spovednice nosil grofu. Skrivaj biričem kazal, kdo je kdo za v železje. Iz ova-jalca sčasoma napredoval: Postal tolminski grofov tajnik! Preglja kajpak očaral priimek – *Potrebujež* (lepšega tod ni. *Cvetrežnik* v primeri z njim štor-klja. *Klofutar* pa preveč zgovorno profiliran). Ko ga Pregelj potegnil (iz Ru-tarja) za svojega plemenitega rezonerja *Joannesa*, ni slutil, da izbral barabo. Če bi zvedel – o, bi se, potrft, obrnil v draveljskem grobu! Zakaj vanj je vre-zal moralno pokončnost (kot kruh dobrega) krušnega očeta in mentorja *Josi-pa Fabijana* – v njegovem župnišču je, zgodaj sirota in plah, rastel v *Ivana Preglja*. Neumni jeziki na Mostu, je pomnil pisatelj (Debeljakova monogra-fija? Izbor *MD*, Celje?), brbrali, da prek lepe matere celo sorodnika! In sebe vrezal, mahničevsko militantnega: Ko delal *Plebanusa*, bil katoliško nekam *prenapet*. Prej nestrpen (ideološka ravsanja na Goriškem – za Lahe veseloig-ra o nas), se po 1918., ko zbliza spoznal osrednjo, ljubljansko cerkev, pole-gel, rekli znanci. In kakšen prijatelj (Koblar) – mu torej to noč zaupal naslov. In da bosta kraj, čas manj, za oči podobna. Vse drugo pa *razpeto*: *Kar se da vsaksebi!* Moja letnica je spodaj, kraj cerkvenih vrat. Saj ve: Vpisana v kam-en (1612). Njegova pa? Vendar zakaj ta? Pregljevski (*Joannesov*) izziv? Ta papeški umor Savonarole v ognju – njegova pa 1498.

Most na Soči, torek, 24. december 1996

Božič 3 – pozabil vprašati, to noč, ko bi na slamo betlehemsko priletela kvečjemu groteskno pijana večča s Kleka. Rahli angelci nikakor ne – sikalo. Zavijalo. Vreščalo. Tokotalo je iz hriba v hrib. Vprašati: Kdo je *Plebanusa* prezrl kraj *Izbranih spisov 1935*? Na Kranjskem je cenzura delala po švicar-sko vsaj od nečednega *Bischofa* Hrena sèm! Ko da bi kdo predvidel (cenzor-je da v zibko daje ostre v nos) pisatelja, kako se prizadeto, na dve zadnji no-gi, v bran postavlja krog *Thabiti Kumi!* Vprašati: Mar ni *Plebanus* vrh v našem romanesknem (kajpada umetniškem) vsem? Sosljanje. Molč. Tiho, za-dovoljno hehetanje. S prsti, prepletenimi čez vamp kot na karikaturah (ustre-ljenca) Smrekarja! Za hip sem šel nazaj – do Slodnjaka v našem seminarju, NUK. In mimo dragega profesorja do Modrinjaka. Pesnika. Duhovna. Ta se v stiskah škorpijonsko pikal. Ponikal v žganje (kot hruška pleterskih meni-hov) – se zapuščal, Vodniku sodobnik, v liriko: *Krv se zburka, v moje kosti /*

*dojde nezgovorna bol, / moja duša se žalosti / za pogubljen ženski spol. S Preglja me v dušljivih záplatah pretepal sneg - pogrebel v žep. Odkril voščilo Marka Kravosa (pozlátno pesem). Ga zataknil, v trdi dolgasti kuverti, spre-daj. Pod ovratnik – mi pošteno varovalo usta. Nos. Pri mojstru stal natanko 30 minut. Mimo se navzdol privlekla (evfemizem. Šlo je huje: S palicama) ženska. V kolenih spačena na O. Zahomotana v zameteno, kot zvozlano ruto. Se pozdravila (čeprav poznam, ne vem, kdo je). Bo priracala k cerkvi? Mojster precej povedal o *Plebanusu* – mojstru precej povedal o romanu. Da ga pišem le v nočeh. Tam doli. *Vulgo pri Botgárju*, rekel Pregelj. Vrh sotočja Soče, Idrijce. Nekakšen (spoštljiv) prijateljski literarni pogovor? Več. Posta-vim: Odkritosrčnost. Zaupljivost. Skoraj spoved – mu, prevzet, pobožal (bro-nasto) roko, ki drži knjigo. Klic mlakarice. Slab odklic. Naša Pika (psička) ukradla pri sosedu 3/4 potice: Jutri živinozdravnik dežuren?*

Most na Soči, torek, 24. december 1996

Božič 4 – se potlej za trenutek spomnil njih, ki 1983. stali tu. Med dok-torjema Kmeclom (minister za kulturo? Pomnim njegove razhojene frančiškanske sandale) in Bazilijo Pregljevo: Pisatelj Lokar, stárosta. Odkril spomenik. Sanjavo nenavzoči kipar Nemeč. Ljuba Anka (v zadnjem letu svo-jega življenja) – oprezno stopil nizdol. Dihal v Kravosovo poezijo. Cerkev kar polna. Čeprav ne tako, kot vse do 1941. Petje? Orglanje? No, no! Faj-mošter srednjih let (*nel mezzo del cammin*). Tujec? Ta ne bo nikogar spravil v nebesa. Mene pa nikoli več k polnočnici: Poštni ekspeditor pred oltarjem. Mi oklatil vso romantiko! Obredoval vzvišeno. Kot nekakšen božji nadome-stek (namestnik Boga). Nepretrgoma z rokámi v patetičnem odročenju – Pa-celli (po bombnikih na Rim: *Jaz, za vas Kristus na križu!*) Najbrž kaplan? Morda dekan? Eh, kakšen bil naš nepozabni Vipavec Janko Premrl z drobnimi naočniki pod veličastno kmečko plešo! Kadar on zapel (docela brez po-sluha) zvrh oltarja, se stresli ne samo nebo in zemlja, ampak tudi cerkev! *I chierichetti* v čednih oblačilih. Z rdečim pasom. Živahni. Simpatični. Si za-pomni mašnika – *zelo uporaben, ker zelo neizrazit*. NB: Povej Marku (v Trst), kako me poetična voščilnica ščitila pri mojstrovem obeležju! Po dol-gem času spet slišal nočno bučanje vetrov iz naših grap (Pregelj bi zapisal *je-ko*). Cerkovnik ali župnik zaspala – daví zvonilo šele ob 6. 27. Opazoval oblečenost, nahranjenost, *počesanost* snoči pri polnočnici. Primerjal s tisto mater, otrok še pod Italijo. Tudi po letu 1945 – ni kaj, slovenski socializem je, z grobstmi vred, opravil svoje. Potlej Ljudmila zavrela kozarca *Gluehwe-ina* (žarvina?). Klasični čaj z rumom neprimerno boljši za božično noč! To srečanje s Pregljem v zimskem neurju ob klancu tam nad Lovrčevo hišo:

Kdaj ga zadnjič videl? Študent? Z eno rôko, nogo je *kosil* po ulici. Bolan. Pogumen. Sam. V kavarni *Union* spila mojster kavo, vinjak jaz – in si odšla v spomin.

Ljubljana, sreda, 26. junij 1996

Na TV Srbije občudoval vnebovzetje Handkeja. Junačenje praznega genija. Izdihan duh (*sit venia* za duh). Nič ni ostalo v spominu. Razen Handkejevega (odurnega) posmeha: Moji španski kritiki naj splezajo skož že vemo katero odprtino materi nazaj v drobovje – tam naj zgnijejo! Zakaj ima ta človek že na daleč tako zelo umazane, mastne lase? Šele danes zvedel (Milica Kacin-Wohinc), da pozdrav SMRT FAŠIZMU – SVOBODA NARODU bil *vzklik TIGR!* Ga leta 1941 posvojili partizani. Doktorica ta pozdrav zasledila v nekem ciklostiranem tigrovskem listu. *Z Opominom k čuječnosti* – ko da odganjal žalostne spomine na naš mladi čas (podobno *Vseenost*)? Če že meni bilo tako: Kako šele očetu, ko se 1920. leta vrnil, ponižan, *iz odtrgane Koroške v odtrgano Primorsko*? Suplicij – čista groza! Destilacija vsakršnih obupov! Prav nikjer obzorja! Kako vzdržal? Mu kdaj reklo, naj lovsko boróveljko upre proti sebi? O, mu. Pa ga prehitela druga vojna – nam vsem prižgala sončen up! Polglasno uporabljam fijakarski slovar: Pogrešam Sovretova *Pisma mračnjakov!* Pa srednjeveški kompendij *L'arte del convivare* (umetnost obedovanja?). Ta mi lepo rabil pri delu s *Predjamskim* – ko da sem ju napravil? Pomeni: Zanesljivo komu posodil (moja stara prostodušnost)! Božidar Borko si vsakokrat pisal dan. In izposojevalcu (kljub legendarni dobrodušnosti) trdo postavil rok! *V Delu* Ruth Rendell, menda patricija psihološke srhljivke: Prebrala dobršen del klasične literature. Upam trditi, da vsa velika književna dela temeljijo na napetem pričakovanju – zakaj se je zgodilo to? Za kaj pravzaprav gre? Kaj se skriva zadaj? Kaj bo naredil ta? Pa ta – vprašanja, ki zaradi njih vztrajamo pri knjigah! Mar bi jih v nasprotnem prebirali do konca? Pod nočjo čuden (blaziran) telefon. Povabilo na zmenek. Gospod O. de K. dal srebrasto vizitko. Naravnost pa: Naj stopim k framasonom – seveda osupnil: Kam, prosim? Ponovil se *rotary*. Nazaj grede pihal marsejezo.

Most na Soči, četrtek, 16. julij 1998

Paf! Paf (je pipo netil doktor Paxus)! Paf – Zorko Simčič je zapeljal katarakt pohvalnic na besedo moja (*Vseenost, hčerka skepse, karkolizma, aristokratska mati proletarskega pišmeuhovstva*). Kar akrobatski, vrvohodsko

zajemljiv naslov, *KL Dela* davi). Pa zamolčal moj roman, *Vseenost*, ki sem zanj izdelal to, prav to besedo (ob negodovanju Slavka Sušnika, urednika pri *LIPi*, kolikanj bo spaček bralca le odbil, pritegnil ne)! Jajce, saj – Kolumb? Kot piše, naj se vse tako prepíše:

Vseenost. Ni samo ena novih besed, ampak ena – žal – ključnih besed našega časa. Hčerka skepse, relativizma, »karkolizma«, hkrati pa mati, aristokratska mati proletarskega *pišmeuhovstva*. Mati in otrok, ki sta se ob sedanjih slovenski miselnosti skoraj nujno morala roditi. C. S. Lewis pravi nekje, da »vsak slogovni ideal v bistvu ne narekuje samo to, kako naj o čem govorimo, ampak tudi, kaj naj govorimo«. Prav tako pa tudi čas »zahteva« novo besedo ali je (še) »ne dopusti«. Samo za primer: ali bi mogel Gregorčič – ali pa Prešeren, Župančič, Gradnik – napisati, kar je zdaj pred desetimi leti mogel Pavček »Premagala nas je *vseenost*...«? Ne bi. Pa ne, ker ta beseda še ni obstajala, ampak ker so pesniki živeli v času definiranih vrednot. Takratni svet je bil daleč od karkolizma, kaj šele, da bi se navduševal nad njim. (Prepis, kot je napis. Prelom odstavka izpuščen).

Smo torej pred enigmo *Vseenost* – zakaj Simčič prikrije roman (mene)? Drzen ugibek: Ker ondi nastopa rdeči polkovnik? Beli poročnik? Ob njiju pa *žlahtna petletka* – kolikor jih na Slovenskem pobila, toliko morava zdaj Slovencem narediti otrok! Zaradi tega vendar so roman zatajevali tudi *literarni eksponati* bivšega napredka! Paf! Doktor Paxus? Slišite: Moj molk.

Čedad, petek, 19. september 1997

Januarij in tovariši, mučenci, piše v pratiki. Zakaj ta rjavi, zgloodani libél imel pozimi 16 v svojem zgloodanem nahrbtniku neki ubog vojak (analfabet) z Dolenjskega? Prostak v 2. gorskem strelskem polku. Zdaj leži (z 2759 *junaki*) v groblji božje njive kraj Modréjc. Pratika pa tu. Pri meni. V skrinji - sred nabojev. Bersaljerove lobanje. Rezane granate (*SIPE*). Oče je podobne švejkovske nesrečnike tovariško imenoval *slovenski trpin*. Kdo med pariškimi peresniki vpil, naj bo pisatelj zoprn *vsem ideologijam*? Pisca že pozabil – vpitja pa ne bom. Ko Čedad leta 1612. zanima, kaj vedo *in montibus* o škofovi seksualni psihopatologiji. In veli plebanu (v kugo) dol – daj maršruto, koder voziva, če greva do Morgán-teja v Čento (Tarcento): *Robič, Podbonosec, Špeter Slovenov, Čedad*. Enako je pešačil Pregljev Janez Potrebujež. Enako, če prav pomnim, ješčni, tečni Santonínov škof, ko je s krdelom straž jahal v Slovence reševat oltar spod nekrščanske turške podrekanosti. Ujel sem se, da v družbi kdaj vénéarno ponavljam: *Literatura - liturgija!* Interpunkcijo (spet) uporabljaj poudarjeno stilistično. Vendar v mejah pravopisa 50, slovnice 56. Ali hudo drži Boellova zahteva: Pisatelj mora s svojimi de-

janji dokazati to, o čemer piše! Pokušina (ekstrem): Ne bi Cankar, krog *Jerneja*, skuril kakšne gruntarije blizu Mirk nad Vrhniko? Opolnoči se (za nazaj) smejal: Andrej povedal – kot le Hieng umé dandanes, duhovito, uglajeno, v kavarni *Union*, tja zahajava na 6 kozarcev štajerca: Povedal, da se mu *Olimpia* spuntala. Da se mu nekako pokvarila. Da ne udarja ene črke – ker odpadla: Vsa zadnja stran romana *Feliks* torej brez enega vokala! Ali, prezrl sem, katerega, soglasnika! Črni Curzio Malaparte leta 1929: *Splende il sole, canta il gallo, Mussolini va a cavallo!* Berem Dostojevskega: Se čudim orjaškemu delu Janka Modra! Potlej izbrušenemu Sovretovemu opusu – pa ju Slovenec danes še pozna? Ju rad ima, ta *prevajalska velmoža*?

Ljubljana, nedelja, 12. januar 1997

Do sebe noč in dan, do drugih pa, če je dovolil čas, vojaško kruti Michelangelo: Umetnost? Ljubosumna je – te vsèga terja zase! V zadnjem, 15. poglavju (leto 1916) bo poglaviten Pregljev krušni oče – dobrotni *mostarski pleban Fabijan*. Ta bil družinski prijatelj. Vsak večer prihajal s klanca dol na *kvartin* vipavca. Ko mu babica potožila, da zavoljo preveč dela ne more k maši, jo prijel za roko. Peljal v kuhinjo. Pokazal na štedilnik: Vaš oltar, gospa, je tu! Skoz poglavja ne omenjaj faronike. Šele pred koncem (s katastrofo) naj zanj pove Fabijan – komu? Koliko? Kako? Razdejanje v cerkvi upodobi po spominih vaščanov (prav nobenega ni več – do zadnjega vsi pogrjnjeni pri Svetem Mavru). Je še posnetek v knjižici Jožka Kraglja *Župnija sv. Lucije na Mostu*, 1992. Grofi, škofi, baroni, skratka: Vsa plemiška kamarila na (tudi kužnih) počitnicah ob Soči naj rabi le kot kulisa protagonistom: *Naj zvečine celo brez imen!* Samo z navadno utečenimi epiteti. Spet, radoveden, opazujem šoje – te slovenske kapitolske gosi opozorilke! Drugače je, če napišeš, da je ždel kot oglejski patriarh. Drugače pa kot – *patriarh oglejski*. Naj besede s poudarkom (z mestom v stavku) barvajo ozračje! Ropot ocinkanih želez po krožnikih je štropotal kot *kavsi kur*. Torej drugače kot kurji kavsi. In še: Titi je *kot madež vzniknila* – drugače: *Vzникnila kot madež*. In tako naprej. W. Heinesen, ko pisal roman *Prekleti muzikant* (1950), poglavja zmeraj začel – o petku! Odšel moravski mojster proze, Hrabal. Ko da berem dele iz njegovega romana, šel: Starec se je povzpел na okensko polico, da bi nakrmil golobe. Zavrtelo se mu je. Omahnil s šestega nadstropja – konec. Pisateljem bi morali nositi za pogrebom strto pero (ali škrbast pisalni stroj)! Kot ribičem ribiči zlomljeno palico. Lovcem pa prelomljeno dvocevko. Tisti očarljivi trenutki ljubezni! Revščine! Domoljubja! Naivnosti: O, naši zdaj kar nekam nespodobni spomini na mladost!

(Nadaljevanje v naslednji številki)

V DELAVNICO SEM SVOJO ZRL

Saša Vuga

DELANJE ROMANA 2

(*Na rožnatem hrbtù faronike,*
izpiski s koledarja*) – nadaljevanje in konec

Most na Soči, sreda, 27. avgust 1997

Nocoj – gre k jutru. Tema trda. Krajec kot med uhlji grobega oblaka: Ta je nilski konj (*Hippopotamida*). S pozlačeno glavo me tjavdan, prežvekovelec, gleda zvrh neba. Čez hip se strga v belkasto solato. Krajec se kot bucika obesi v noč – nocoj: Alarm! Brž utrnem luč. Stopim na balkon. Se nagnem prek (zelenih) trtnih grozdov dol. V skalnjak: Podgani, tolikšni kot shiran maček, sta se klali na življenje, smrt! Vrišč je sčasoma zamrl v cviljenje – dovolj, da so me spet obšle prikazni s triptiha mogočnega Hieronymusa Boscha! Smo torej včeraj rekli (dve Gorici v dežju): Romaneskní zamah. Tehtanje. Disciplina. Potrpežljivost. Predor *skoz novi hrib* se kar (spodbudno) kaže: Poglavlja se harmonično prelivajo. Na koncu vsakega se, ob *Magarijevem imenu*, strese srenjski mikrosvet! In zgodbeni dogodek v njem – ko da bi šlo za magijski, čarovniški namig! Stopnjuj to reč z Magarijem (diskretno, *sprenevedasto*) – doklèr je bralec ne zazna (že pričakuje). Dramaturško bolj opazno, bolj udarno poantiraj proti koncu (s koncem vred)! V tistem dálečnem 1954. Zimska noč. In *Klub kulturnih delavcev* visoko nad Ljubljani: Kumbatovič. Ahac. Mlakarjeva. Kovačič – gospa Angelca, z motovilcem! S praženimi jetrci. Z merlotom (?). Ahac, bom rekel, siten. Zasmehoval Kovačičevo pisanje. Ta kadil, kadil – pa pihnil, strupasto smehljav, v Ahaca (ta kadil, kadil): Ahac! In tisti tvoji dohtarji, kot skorja suhi, literarne znanosti – pa si napiši eno, encato novelico, ki je ne bo najbolj zakoten recenzentar pri *Poročevalcu* razcefral v 1000 eno cunjico! Ahac vstane. Čudno - bled: E, pa si me! Po duši notri, Lojze, naokrog si me! Si me v Ahila! Eco: Ta humor! Bolj žene kvaliteta pipe *Savinelli* – bolj raste nekakovost naših proz! V *Lite-rarnem nokturnu* Stritar, *Dunajski soneti*: Napisani kot 1997. Le da igralci –

* Roman bo letos izšel pri MK v Ljubljani.

ko da imajo nekateri na tem našem ljubem radiu pasjo izreko? Slišal danes (RTV): *Ritem je srce sveta!* Bravo, B. A. Novak!

Most na Soči, torek, 1. oktober 1996

Mamljivo, ker si vsako noč lahko mimogrede odpiram na stežaj (s ključcem za faroniko) dvoriščni vhod 400 let navpično dol poprek nazaj: V kraje, med ljudi prav tod – ob Soči, Idrijci (v romanu nosita eno ime, *reka*)! Pljuski v skale. Ribe. Mraz. Dež, priropotan ob korce. Lačni dim: So ti, vsi, to vse drugače vonjali krog ADN 1612? Pa vaščani? Jedli so – kako? Pili s čim? Kaj? V čem (spet Adriaen Brouwer, Bruegel)? Anatole France: Edino preteklost je trdna za našo zavest. Je zid. Nanj lahko prislonimo hrbèt – in se zagledamo v praznino, ki prihaja: V prihodnost! Na Kozlovem robu bil med gradniki tudi Richard Gartzenzweg (kdo pa Erich Otto Gartzenzweg? Sorodnika?). Po njem naj nosi ta melanholični priimek renesančno usekani baron – ne omenjaj ga po nepotrebem (priimka). Preveč je palčkast: Morda zapeleval na stransko pot! Všeč aforizem Octavia Paza: Kaj je pesnjenje – *gledanje miru v gibanju!* Vsak personaž: Premišljen (*akuraten*, je rad rekel dragi Kumba) izštevek 10 bližnjih ali daljnih znancev (v prvem *Delanju romana* omenil načelo *fotografskih plošč* – profesor Anton Ocvirk)! Približno velja za *plastenje* spomina (dogodivščin, vonjav, barv, letnih časov, razpoloženj, vtisov, čudaštev in podobno). Glej zapiske na žebljù ob mizi! In za dedovim *brivskim oltarčkom*. Ljudje naj kolikor mogoče skiparjeni iz vseh morebitnih podob (rodov) v krvi: Mogočih in, seveda, nemogočih! Vprašaj: Do kam jezik previdno postaran? Ali reto ali *rešeto*? Zadnje – réta spominja na italijansko *rete*, mreža (ista kategorija kot *sak* za ribe, *bisaga* za na pot in tako). *Maupassant* – govori o sebi, ko govori o učitelju Flaubertu? Da pod pojmom *slog* menil, kako pisec izraža svoje misli. Da ni dopuščal ne vsebine brez oblike ne narobe. Stavki, le da s Filipinov: Naši dedje so vredni spomina! Ne sramujmo se jih – sicer bomo izgubili svoj prostor v zgodovini! Letak med pošto: *Kdor pa pije čaj za Tita, ta ne ve, kaj dobro je!*

Most na Soči, petek, 1. november 1996

Premišljeval o tako imenovanih *sopotnikih revolucije* (naših, ne iz Kochrome imenitne knjige *Dvojna življenja*) – natanko so vedeli, da bo zanje potlej (torej leta 1945) slabše! Če bodo kajpak preživeli. Pa vseeno šli v pretresljiva tveganja! Jih kaj tako plebiscitarno vpregalo? Novačilo za smrt – mar program, ki ga inteligentno *podtahnili* komunisti? Vsi drugi pa, polenjeni od

tisočletne oblasti, majhni, vzvišeni, nudili le svoj znani nič: Hlapčevstvo. Pokornost. Vdajo. Prav nazadnje pa še preperelo špansko steno v kričavih, staromodnih barvah za prekrivanje, kot zmeraj spet, sramot! Bi vsaj HM Matschek bil opravljen *à la mode*? Saj smo že v dobi mušketerstva (17. stoletje)! Kazalo bi popraviti Michelangela (da ta reč terja vsega človeka): Ne, terja te vsega in pol! *Recimo* v funkciji *na primer*, brez interpunkcije! Kakšen slovenski odločbar, pa jih še imamo, se bo uprl stavku: Kot krhelj kutine je starec žvečil ščepek bradnih dlak – torej? Zato: Ker poudarjam, izpostavljam *krhelj kutine* (ne starca)! Aj, Bog – Slovenec je, posebno v naših zadnjih letih, mimo vsega prepričan, da prek vsega pozna slovenščino! Kdo je izpulil list z naslovom *Človek je posebno premetena opica*? Edward F. Albee: Igra je bila satira – šlo je potemtakem za izjemno resno igro. Tudi ob *Faroniki*: Strašna skrivnost človeške narave. *Skrivnost* v srcu življenja – ne v srcu ljudi! Elementi grozljivega romana: Kje roman *Dracula*, poletno darilo revije *Epoca*? Sumerska pesem (beležnica 1952). *Pogovor med gospodarjem in sužnjem*: O, suženj, pritrjuj. Bom, gospod, saj bom! Jaz ljubil bom ženó. Ljubite jo, gospod: Ljubeči mož pozabi na željé in bedo! Ne, suženj, ljubil je ne bom. Ne ljubite je, gospod: Kača kač je žena, past in volčja jama! O, suženj, pritrjuj. Bom, gospod, saj bom! No, zdaj povej mi, kaj je dobro? Zlomiti tilnik moj in tilnik tvoj! Se vreči v reko – to je dobro! Popevka 1991: *Pravoslavlje dolazi sa juga!* Bedasto, nekam cerkveno dretje.

Most na Soči, petek, 29. november 1996

Na trhljih križih črkoval pri Svetem Mavru o dveh ujetnikih – mrzlega jutra ustreljenih na begu čez Sočo pod našim Krogom:

KG Herbert Schiffmann, geb. 12. 7. 1923, gest. 3. 10. 1946

KG Walter Wasserfuhr, geb. 3. 1. 1909, gest. 3. 10. 1946

Živo pomnim: Starejši, Wasserfuhr, se ujel za podvodno grmičevje. Otepal s tokom. Se prevračal. Zviral – no, tam ga popoldne zagledal Skrtov stric (nastavljal ribam). O mraku sem oba pomogel, gimnazijec s čolnom, zapeljati k bregu (gor, ob Skrtov Repëlje): Bradat ujetnik ju z žico privezal k obroču. Pod zadnjo stranico. In, pomnim (vidim): Groteskno plula. Na krik odprtih ust. Za nami. Ko veslal. Mesečina – hladna noč. Odkod plebanu v romanu ime *Leiben*? Kdor je od Soče, bo morda takoj uganil. Cerkovnik *Flatulant* pa – z izpeljanko latinist ne bo imel težav! Pazi: O generalu govori zgodovina. O pešču roman (rek, čeravno star, je zimzelen). Kako sem zmeraj blizu smrti tu, na Mostu! Na tem našem strmem klinu k Soči, Idrijci – do leta 1937, ko

Lahi naredili jez, dedi pravili tem skalam *Krog*. To noč z veseljem (spet) prebiral iz trdno izbrane, tènko prevedene pahljače avstrijske proze (Silvija Borovnik): Zadovoljen s primerjavo – tudi naša ne šantá. Izbor gospe Borovnikove je enako nam kot njim v čast. Pisava noriških ljudi mi vsakokrat kaj svojega pove – o I. B., ki odšla umret v deželo pomaranč, pa njen zdravnik, moj svak v Celovcu, Cenc Zikulnig. Borges (ko piše, da Hawthorne najprej zariše stanje. Šele potlej značaje, ki naj ga utelesijo): Mislim, da je Schomberg resnična oseba, meni Conrad o enem svojih najbolj znamenitih junakov v romanu *Victory* – podobno bi lahko upravičeno trdil katerikoli pisec o kateremkoli svojem junaku! Totó, film *L'imperatore di Capri* – zakaj me Toto tako privlači? Ker vanj stlačen ves Škorenj! Z Vatikanom vred.

Ljubljana, sobota, 7. december 1996

Kdo bil Aleksander? Ali Nikolaj? Ah, da – neka carja iz Puškinovih dni. Naj bo v *Faroniki* (med svetimi močmi) tudi mleko device Marije? Upira se mi. Čeravno tik do Napoleona razpolagali z njim, ko da ga Revica ima za tri cisterne! Ga vstavljali v oltarje. Tudi slovenske (Santonino: *Škof položil*, če le pomnim, *posrebrno kapsulo z relikvijami – partíkulami mleka blažene Device*). Ga v renesansi risali, da je škropilo križemkraž iz dojk visoko gor, kot v Pompejih vrtni vodometni brizgi (Luca Signorelli da Cortóna. V 15. stoletju žlahten malar: *La Madonna*, porodnica, *col Figlio*. Božji mami štrca mleko. Naokrog se kot sokolski stárosté nasmihajo krilatci), pa nazaj, v Jezuščka, ki mu je ta (slikarska) bela pajčevina za vsakdanjo, prvo jed. Včeraj v časopisu (Francozi): Pregarjanje čarovnic ne izvira le iz verske vneme! Marveč iz 1) zanimanja škofij za njihovo bogastvo (premoženje). Potlej pa, 2) da bi posestva naselili s pravšnjo delovno silo. Tako mogoče pojasniti, da 3) z leti država prevzela lov na veščé. To noč, ob koncu petega poglavja, se nasmehnil: Opat bil (že od *Opomina k čuječnosti*) tako živ, tako vsepovsod navzoč, da mu *kot pozabil dati ime!* Pregledam rokopis: Nak, ne potrebuje ga (morda v 15., zadnjem? Pri župniku Fabijanu in ritmojstru Vómački? Odvisno – kako bom to poglavje zasnoval). Tako spoznal Lili Novy: Stal ob vratih. Pride drobna bistra dama: Tovariš, a je notri še prostor za eno staro gosko? Jah – je. A da? Potlej pa grem noter – hvala (kazinska dvorana, 1949). Razburljive *novice* (ob hudem dežju): Kopanje v kadi s krvjo. Kristus v Ločniku. Nesreča s konjem v hlevu in podobno so iz dnevnega (našega in tujega) časopisja po letu 1995. Preletavam humanizem. Reformacijo (Ankina *Zgodovina v slikah*). Povsem pozabil, da Zwingli padel v boju! Berem *Biblijo* – klanjam se gospodu Juriju: Do kolen! Kakšno delo! Strahovito, čudovito delo v tedanjih (*kot navadno*) slovenskih koordinatah!

Dunaj, torek, 11. marec 1997

Vendàr – zakaj imajo danes nekakšni igrokazci (samo na ljubljanskem radiu) pasjo izgovarjavo? 1. Ker so *umetniki* (zanič nadarjeni). 2. pa: Ker nikoli ne odpirajo v slovenski pravopis. Če nočeš antibarbarusu v uk, boš, kar si – barbar! Oboje že odliva te umétnike naše v 3. krog *Peklà*. Kdor pa se, ignorant, zapljusne v to komedijo, mu na veke več ni pomoči! Kvadratega v časopisu: Mučeništvo? Edina pot, ki po njej lahko postane nesposoben človek slaven (Shaw). *Na rožnatem hrbtù* – pravšnje sosledje metaforičnih sporočil! Če ni odgovora na vprašanje: Ga zaobseči z impresijo (metafore)? Mimogrede, po tako zastavljenem (sodim, da harmoničnem) začetku: Kakšen konec? Gostota pisateljevih posredovanj? Notranji monologi – *cum grano!* Ritmika pri uvajanju (predstavljanju) novih oseb: Ali dramatičnost pri tem predstavljanju? Lahkota? Dramatično sem že med *Vseenostjo* imenoval *system deus ex machina*. Ta mi kot leži. Včasih se prav razživim ob njem! Pri-povedni sestav - in tako vse naprej: V skoku. Iz noči v noč. Kup zmeraj kar zagatnih ali nerešljivih ustvarjalnih vprašanj! Kvintesenca? Na hrbtu (svetopisemske?) živali smo. V mračini oceana: Tému kvečjemu zato vemo ime, ker smo ga sami svoje dni tako krstili! Ključna sta seveda Vomačkovo vprašanje 1916. V zvoníci. Pod granatami, ko se pleban Fabijan spomni starega PS: *Dobro vsakokrat zmaguje – čeprav smo mu za gnoj!* In stotnikov pozdrav bolničarki plemkinji sred Baške grape v meglàh (romanov konec). Upravičujeta naslov – nemara ga čez mero neposredno? Programatičnost naslovov *Vseenost*, *Zarjavele medalje*, *Opomin k čuječnosti!* Iz mogočnosti ritmijstrovega vprašanja (misli, da) ve samo religija. Verstvo. Vera. Res (misli, da) ve? Ali le misli, da (misli, da) ve? Pomnim site tožbe 49. pri Ljubljancih: Kako preživeti, če se krompir prodaja po krompirju? Tu pa bi krokar Properc Gantarju zapel: *Vtem je lune svečava narahlo zdrselà čez okna*. Petelin da poje? Pejmo – brž spat!

Dunaj, sreda, 12. marec 1997

K tem pasjim, garjastim, zahrbtnim dnem prislanjati, kot piko maka v mrak robid, humor – nadzorovano! Ne odkrito: Skrito (*med vrstice*). Sprenevedasto (potuhnjena beseda!). Nekako konverzacijsko. Apotekarsko? Salonsko – pa s kapalkami madžarskega pisatelja Karinthyja: *S humorjem se nikoli ne igram!* Odpirati pahljačo (duhovitega) humorja nič ko do situacijske komike. Facecnihi grdobij. Burleske. Bufonad – ampak *na uzdi!* Sarkazmi, mi-slim, nepotrebni. Grotesknost pa. Razvijati (pri tistem, ki jo zmore) *besedno igro!* Nad vsem do sèm nanizanim bo kajpak (po pretanjenostih) kraljeval

edinole opat. Naj se ne vidi (naj se?), kolikanj menihi, nevarni kot modrās, plešejo po starčevem spinetu! Bo v romanu en, en opatov stavek, ki ga ne bi (kreativno!) barvale laži? Ta slepec bo do konca (La Fontainov) star lisjak pod rogovilo s krokarjevim sirom! Pa da so ga menihi, tile tu, *privezali* – ga v Rimu kod surovo oslepili z nožkom: Od strahu, da bi jih kdaj na mäh zapustil? Eh, mogoče! Ve kdo več? Drugače? Kot spona v hrastovem pilonu pa drži: Starec je opat! Kakšen da opat v *Corriere di Trieste* (1947)? Žal – slik (mar v *izogib pohujšanju*) ne njega ne razbojniških kalabrijskih menihov ni: Samostana, mračnega v razmršenih, sušičnih oljkah, kot rečeno, pa. Oblačen. Mrzel. Moker: Depresiven marec tu. Sred Vindobone. Ljubljanski radio daje *patološko bebaste* (in *italijanske!* Mar ni naših kar se da dovolj?) popevke. Jutri odpotujeva: Navzdol pa k Soči. K Idriji. Po hribih se mi toži. Tistih. Tam – divji vonj po ruši. Siv obup med šklepetavimi vejami. Breg, poluknjan od granat: Kot ribežen! Nerganje vran. Šla boya na Méngore. *K fantastični ritmójstrovi kaverni (Vomačkovi)!* Potlej gor. Čez Cvetje. V gnilo listje. Brest v ubogi meter fantovske krvi: Že 80 let je prav *nikjer več* ni! Je res *nikjer več* ni? Obup nabiram. Črne stigme. Kaplje česa v lakrimarij? Zebe – že dobri leti zebe v tem, 1916. (zadnje, 15. poglavje).

Most na Soči, nedelja, 16. marec 1997

Hilarij, ob Soči kar pogosten priprošnjik pri krstnem kamnu: Včasih ga je tod bilo kot v prejšnji vojni Rusov! Kako se je zasadil, kdaj, odkod v glavo botrom – ali od Hilarija škofa? Ali od Hilárijona puščavca, začetnika življenja v samostanu? Jaz ne vem. Vendàr pa *če igrajo v sušcu se mušice* – v aprilu vzemi rokavice! Za bolj zares *okus po času* eno noč poromam k Rutarju. Naslednjo sklenem z Valvasorjevo nepogrešljivo *Slavo* (imenitni Mirko Rupel). Kaj bo neki zgod(b)ovina? Pravljica, prikazni, juriš, teleskop, dim, Borgia, hrušč, karnevalistični škof Hren, jednati jezik Etruščanov, slepčev zorni kot, Milčinskega *Butalci*, tajnikov popis človekovih pregreh, trpljenje, Plutarh, eksplozija, bela bula, imenik recimo jim reči, strelovod, Pleterje, Vercingetoriks, nenavzočnost smešnega Badoglia in tako naprej brez pametnega konca – vsak si ob natarčku v zelenem redingotu strezi sam: *Poglavitno je, da zdaj vemo!* Snoči Gerhard Roth, avstrijski pisatelj (*Arhivi molčanja*): Nobenega mojega dela ni, ki ne bi imelo opravka z menoj! Snoči Saša Vuga, slovenski pisatelj (*Na rožnatem hrbitù faronike*): Jah, to ste pa lepo, izvorno poudarili! 15. poglavje moram (mar edino to?) skrbno preklesati. Od začetka se ga že bojim. Hkrati pa me spet in spet privlači! Spet, še zapiski o tako imenovani *kvintesenci* (rdeči notes): Kako del magme vseh takratnih bruhanj kot lavo zapeljati v slikovitih curkih s hriba (po kalibrnih literarne, in moje teorije)? Spet, še slovenščina: Ta žlahtni jezik – za najmanj 150 milijono-

nov duš! Se Bog v hitrici ni zmotil, ko je z njim oblagodarjal dva milijona ne-hvaležnih, vseenostnih vnémarnežev? Leto 1916 – vnese *svoje doživljaje aprila 1945!* Trikrat bombardiranje vasi: Ranjenih nič – mrtvi! Podrtije! Za ozračje v 15. poglavju, to se odvije mokre februarske noči v zvonici Svete Lucije, prelistaj: J. Matičič, *Na krvavih poljanah*, 1922. L. Galič, *Zaboravljene rat*, 1994. C. Pavan, *Caporetto I.*, 1997.

Stara Gorica, torek, 7. januar 1997

Mar pri *Faroniki* kdaj spotoma pomislil na *paralelno montažo*, značilno zlasti za Griffitha (*Nestrpnost*)? Nekam bliže Kurosawov *Rašomon* – v romanu namreč vsakdo gleda k drugemu: Vendār po svoje. Skozenj. Kam naprej. Če pa ne vidi nič, ustvari kar iz tega nič zgodbo. 30 let branja *genialnih* TV scenarijev – mar to zapustilo sled? Ah, kje pa! Srčni Leibnov tuskulum, častivredna vdova Kodermačeva: Ker trepeta pred krajo, nosi vse (kar se ji tisti dan zdi kraje vredno) na sebi! Manijo vzel po slavni gospe iz ljubljanskega umetnjakarskega sveta. Conrad: Bralec mora predvsem *videti!* Mož, ki pogostoma jokal: M. iz Šentjanža. Gospodar. Korenjak – dlan kot lopata! Ob srečanju sorodnikov. Prijateljev. Ob narodni pesmi. Ob spominjanju na vojno trpljenje (deček, pregan v Nemčijo. Tam pustil mamo). Mehak. Dobrota – ondan drugi jokali: Umrl. Bistri Sovretov *Oziralni omnibus!* Pozabil, kdaj, kje ga mojster izdal. Me, študenta, opozoril 1951. profesor Bajec. Otlej mi ta korektiv stanovitno, vsakdanje rabi – ne samo pri pisanju! Krajši roman o *učiteljski družini* (Pečan), ki morala pred vojno na Laško? Ko se vrnejo, junaška fanta padeta – oče preživi. Roman o eksodusu? Naša takratna razkropljenost: Diaspora? Kako z respektom se (preveč počasi) bližam zadnjemu poglavju romana! Vsakič opolnoči, nazaj od Svetega Mavra, postojim v svetilčni senci jutrovskega, v obeh vojnah spodobno zadevanih dreves pred cerkvijo. In, sam ali nesam, poslušam. Gledam. Voham k *staremu farovžu*. K stopnicam od leve, z desne. Do vrat, ki je za njimi 1916. granata poiskala župnika Fabijana. Ga natrgala. Potlej domov. K sotočju: Te vonje, strah, to razkriljenje vetrov februarja 16 vreč v zapis! Iskal, odkod pravzaprav *orgle* – prebral, da ta najstarejši inštrument s tipkami poznal že Grk! Že stari Rimljan! Kaže verjeti? V 13. stoletju, poroča knjiga, izoblikovali klaviaturo. *Cembalo* da je iz 15. veka – podobno star tudi *klavikord*.

Ljubljana, nedelja, 21. julij 1996

Mrtvo – šel svoj čas po Ljubljani: Pozdravljal! Odzdravljal, potožil dopoldne Andreju (Hiengu). Danes pa kot v kužnih jutrih, ko s križišč smrdeli

ognji: Niti enega poznanega. Niti polznanega obraza. Da prijateljskih obličij še omenim ne! Če si sédel, si pri bližnji mizi že ujel na primer Vita Zupana, kako mrmra (spominjam se, da) Petru Božiču *d'etre raisonnable dans le choses d'amour*. Življenje, vidim naokoli: To življenje nas (nekakšen zlodejevski *Gospod stotnik*, Cankar) desetka po nekakšnem skrivnem ključu. Navsezadnje vse, do zadnjega: Nekakšne *talce* (zguljeno, zato drži) zravna pred zid. Nabiral. Izbiral. Odbiral imena za menihe. Šele potlej *pomočil pero*. Jih prebral 39 – ostalo jih 6. Zraven kdo, ki kdaj o njem kaj zinejo. Varnostni vprašaj: Mar je res bil? Ali ga spet samo unovčajo? Vztrajno vzdigovati vizir: Ne biti zadovoljen – prezirati zapeljivosti goljufnih rokohitrskih bližnjic! Udobnost poceni trikov. Ah, dobro je razpoloženj s pipo kraj peči. V krikih rac med luskami ledu na Soči. Klesati v sebe: Potlej k dolomitu na kiparjevem kolovratu (Jakóbus)! Da je natančnost opazovanja enakovredna natančnosti v življenju? Pa končna vrednost – resničnost? Ali resničnost pomembna v romanu, kakršen je *Faronika*? Razmisliti besedo (literarna) fikcija! Sem pa zmeraj zvest svoji podobi *o brzojavnih drogovich in žicah*. To začel uporabljati ob trilogiji o Predjamskem. Drog je trden: *Informacija*. Žica, ki brni od vsepovsod, pa *domišljija* (in s to vse, kar sodi sèm). Kartuzijsko strog do sebe, si prizadevam za srečni spoj obeh. Kako Savonarola, neusmiljen do umazanij, pridigal 1496. zoper posvetne duhovne gospode, *ki se jim maščevanje zdi pravica. Cestno ropanje običaj. Nasilje in strup pa priročni sredstvi, s katerima se dokopljejo do zaželene premoči!* Ga poščipali. Obesili. Zažgali (pepel iztresli v Arno). Mu pa dopustili obhajilo. Bogu se lahko zameriš – papežu? Jah, tému: Bog ne daj!

Šentjakob v Rožu, petek, 24. maj 1996

Kako že gre slovenska bridka lajna: *Umreti nočejo* (Pregljeva povest, 1930). Pa Speransovo boljševiško ihtanje čez Maistra in *kržljivo buržoazno revolucijo* na Slovenskem – tak top nosiček je imel. Tako muštačke *à la* Chaplin: Zašel pa je (ne k cirkusu) v politiko! Morala zgodbe: Škoda. Pa vzdih trpinov, ki so jih v Gradcu (*ex consuetudine* plemen krog Rena, bi nemara rekkel Tacit) z rabeljsko sekiro spravili ob glavo: *Ave, Caesar, Carantani morituri te salutant* – umrla tudi teta Katri. V Celovcu. Ondan. V bolnišnici. Stara 104 leta: Ko sem, osemletna, 1896. šla zdoma, nisem vedela, kako po nemško rečejo *krompir*. Davi srečali pri lintvernu vnukinjo: Ta ne ve, kako se po slovensko reče *krompir* – so Karavanke mar zadosti trden plot? In hribi krog Primorske: Zares iz kamna? Je Leiben šleva? Ni: Saj zanergá nazaj! Je: Saj ne *udari!* Obleven, reven in skoz teden v dan prestrašen hribovski kozár ne zna: Noče (morda ne more več) spoznati volka! Ne v jagenjčku – še v

ovci, v kravi ne! Leiben prisporodoba, poleg drugega, o tem, kako nas izpodri-
vali? Odrivali? Pred nami samimi potiskali v nič? Ne vem: Preveč obrobno,
da lahko simbol. Čeravno sem ga ondan že zapisal, bom ponovil kobariški
vzklik, star približno 1000 let: *Preden stopi v hišo, te Lah že zgoljufa!* Oče v
koprivasti monduri cesarskega kadeta (aspiranta). Krog rjavkaste fotografije
je zapisal: *1916 – iz let avstrijske lakote!* Gledam svoje prednike v okvircih.
Do stropa nad pisalnim strojem. Pradedo s *prepovedano pestjo*: Rudi Šeligo
ne verjame, se mi zdi, v to cesarsko institucijo – da si samo z orožnim listom
smel, s tolikšno pestjo, takóle koga trše po betici! *L'Austria era un paese or-
dinato* (knjiga izšla pred leti v Trstu). Te prednike – natanko tu so se rojeva-
li. Umirali, kjer pišem v teh nočeh *Faroniko*. Jih gledam: Eno gnezdo, oče je
v slamniku, v mornarski majici, je, drugega za drugo, *zmočil in solil* pred sta-
rim krstnim kamnom – župnik Fabijan.

Koper, sobota, 22. februar 1997

Kakšna kozlovska belcebuba se je vzredila pod lobanjo kranjske cerkve,
da je z rožicami šla takoj aprila 41. z njim, ki je na primer odposlal to (še ve-
liko več tegà) notranjemu vrhu v Rim: *Vprašanje slovenskega naroda se lah-
ko reši na enega od naslednjih načinov – 1. Da ga uničimo. 2. Da ga razse-
limo. 3. Da ga povsem asimiliramo. Treba se je samo odločiti za linijo, ki bi
jo ubrali* (Grazioli, visoki komisar v Ljubljani, 24. avgust 1942). Mar ni ve-
dela za mučeništvo (in pokončno držo) na primer poljske cerkve? Za Koroško
in Primorsko v letih 18 pa vse do 41. In – zakaj je ta cerkev molčala ob div-
janju Italijanov (tudi nad slovenskimi duhovniki: *Kaplan Martin Čedermac*
– hrvaška namreč ni! Zgodovina, začudeno berem, je znanost o nesrečnih lju-
deh. Bi ponovil: Slovenski jezični Avgijev hlev danes tako podrekan, da bi
Herakles moral skozenj speljati dve Soči hkrati! Zanimiv razloček med *Hei-
mat – Vaterland*: Za prvo se joče, za drugo se mre. Iz pisma dragemu prija-
telju (Marijanu Tršarju): Sem že na polovici novega romana – gre brez travm,
ki jih boš razbral iz *Delanja*. Postavljen je v leto 1612 in k nekemu zvoniku
tik nad Sočo. In ker delam samo ponoči, do jutra: Saj poznaš Debenjaka.
Olje. Viselo pri B. Magajni na Studencu: Nekakšna katedrala. Noč – dekle
(pozirala je Ana Mlakarjeva) igra na orgle. Žarek lune pada skoz vitražo: *Na
tipke. Prste – na obraz* (slike nisem videl že od 1953. Bogve, kje ta Debenjak
zdaj). Mi to pisanje tiho, zbrano gre. Ko da orglam! No, približno. Podobno
šel *Predjamski* po gorjupi *Vseenosti*: Z veseljem! Podobno gre *Na rožnatem
hrbtu* po grenkem *Opominu*: Z veseljem – ko da nekakšna milost lije z lune
dol! Orjaška postrv na fotografiji pri Skrtu 20 kg (med vojnama jo, po povod-
nji, ujeli Skrtovi fantje): 1612. Vaščani ribe ne morejo skriti! Takoj biriči tu.

Zaplenijo. *Pridejo plemiči na kosilo*. Pazi na Čehovo pismo (bratu) o lovski puški na zidu: Imej pred očmi!

Begunje na Gorenjskem, sreda, 26. februar 1997

Čudežni mojster stilist Piljnjak (roman *Golo leto*) – umorjen kot *japonski vohun* (!) in trockist na pomlad 1938: Besede mi pomenijo toliko kot numizmatiku kovanci! Nocoj lepa misel na župnika Cirila Muniha, očetovega prijatelja, strica dirigenta Marka: Ko sred aprila 1945 prišli Nemci, Italijani, domobranci, Španci, Grki, kdo še, za vruga, kozaki, Mongoli, četniki na Šentviško goro, da bi pobijali. Požgali – pokleknil pred polkovnika Wedekinda. S solzami rotil, naj vasi ne pahne v pekèl (saj v njem živijo vse od leta 41). Poveljnik zares ne požgal – s tolpo podivjancev zapustil Planoto. Pariški pogovor zjutraj (*Delo*, gospa Švigelj-Mérat) z nečakom Nabokova (*Lolita*): Za Dostojevskega je (stric Vladimir) rekel, da je bil nepisatelj. Da ni znal pisati. Da ni znal napisati niti svoje ime. Za Tolstoja pa, ki ga je dolgo cenil – da je pisal romane za sobarice. Sveta Lucija, mučenka iz Dioklecijanovih let (zaradi *vode za oči* na Mostu in v Modréju ji bodo junija 1612 posvetili cerkev mojega zvonika): Res pokopana pri Svetem Jeremiji v Benetkah? Mogoče – Benečani z neverjetno zbirateljsko strastjo kupovali svetniške kadavre. Ondan v Benetkah zvedel, kako na svojo ladjo pritihotapili evangelista Marka: *V zaklanem prascu* (ker se arabskemu cariniku nečista žival gabila)! Kvintesenčno sežet pogovor med Fabijanom in ritmojstrom Vomačko: Spotoma o tem, kako ima človek še zmeraj nad seboj bolj ali manj sovražno zvezdno nebo. V sebi pa *nobene moralne opore*, da bi jo delil z drugim. Sam je – le z močjo (možnostjo) svojega razsojanja. Razmerje med zgodbo in dvogovorom v *Faroniki*: Harmonično? Naj obvelja stari nauk, da zgodba bralcu najbolj odgrne resnico? TV film o materi Tereziji Kalkutski: Primerjal to svetnico z mušketirstvom (?) svojega nečednega opata! Že pred srečanjem z d'Anthèsom Puškin mrtev – na dvobojno jutro vprašal ženo Natalijo, za kom bo jokala. Pitijski odgovor krepčilen: *Za ubitim!*

Labot – Libeliče, sobota, 1. marec 1997

Nocoj lepa misel na župnika – Slovenca? Morda Nemca? Ta prišel od bližnje cerkve. V prvi zarji: Četa maistrovcev se ves dan bila. Vso noč. Obkoljena. V labotski ljudski šoli. Ko še ročne granate porabili, oče ukazal vda jo. Pa pričotnāl z leseno nogo stotnik (zakaj prav stotniki zmeraj tako usodni?). Spoznal očeta – tovariša iz jarkov zoper Lahe! Samokres ven. In: Komu si prisegel, krucifiks? Ga pahnil v glicinijo (levo pritličje šole. Pobožal sem to lubasto rastlino). Takrat nastopil že omenjeni *parochus ex machina*:

Padel na kolena pred razkačencem – bilo 1919. In tako grem zdaj, prvorojenec njega, ki ga v oni zarji stari *kriegskollege* ni potolkel z oficirskim *gasserjem*, naprej: Da bi se razgledal po zidavi vaškega zvonika, prebral knjigo Cesara Marchija *Grandi peccatori grandi cattedrali* (Rizzoli, 1987) o zidanju 15 preslavnih evropskih katedral – med njimi so, menda, Notre-Dame. Dunajski Sveti Štefan. Beneški Sveti Marko. Kelmorajska mojstrovina. Chartres – bruhnil v smeh. Zbudil ženo (prišla, v skrbeh, pogledat. Z lučjo): V božjem hramu pridno plenjal mogočen bordel za trume tesarjev, klesarjev, zidarjev, kiparjev! Rogavzar pa ni kanil s parkljem proč: *Pogostni romar pogosto postane svetnik*, menil Kempčan. Avignonski koncil 1209. prepovedal spolzke pantomime. In sleherni pohujšljiv ples v tem svetišču: Bog se namreč ne jezi, ker prenočujejo ondúkaj romarji. Se pa jezi, ker prenočujejo kot svinje – *idest* moški, ženske gnusno skupaj! Tolikanj redke so *balzamične* (jim pravim jaz) oddaje na TV: Ker je vse več grdo butalskih – lepa, elegantnega duha, samozavestna, kot v empiru kakšnega pariškega salona, prisrčna v rdečih suknjicah (na pozlačene gumbke), v črni lakasti obutvi, Alenka Zor-Simoniti: Pasji dnevi ali mrzli mlaj nad Sočo – teh književnih večerov ne prezrem! Skrivnost: Lahova *Noč na Hmeljniku* izšla 1921. V razdrápanem očetovem izvodu pa podpis *Svetna ves 1919* (tintni svinčnik)!

Most na Soči, torek, 31. december 1996

Lunaparkasto neumne vratolomne sanje (zjutraj): Opat je bzikal rdeče pljunke iz očnic. Drvel v kočiji brez vprege strmo dol. Mimogrede brezbržno zeval k Orionu – vprašal kot natrta hupa v fijakarja, ki ga na kozlu tam približno že od Langobardov ni bilo: Da je na koncu klanca slikovit ovinek? Zada pa 917 korakov perpendikularno hud prepad – Mira Mihelič v nemara zadnjem intervjuju (*Naši umetniki pred mikrofonom*): Navdih? To le začetek pisanja. Vse drugo pa znanje. Garanje. Trpljenje. Oh, pač: Trpljenje! Ondan zasnežena, bela nedeljska tihota. Z Dunaja brbral kvartet književnih presojevalcev RR. Ujel tudi to (Koeppen): Avtor, ki nima sočutja do svojih junakov? To ni dober avtor! Zdravnik mamilar v Kobaridu 1948 – morfij. Nosil siv, zdelan klobuk. Se hranil le z mlekom. S kruhom (se zdravil?). Pusta Kotlarjeva kuhinja (v onih nepozabno pustih dneh). Tudi zdravnikova žena umrla. Oj, vem, da bi *rezal* moral stati tik za *Hubert*! Seveda vem! Sem pa hotel stavek napisati natanko tako: V jerebikah si je sveti Hubert z lovskim nožem rezal nohte z nog. Skratka, podčrtano terjal zvezo *Hubert – lovskim* (je priprošnjik lovcev). Kdo v romanu naj zmeraj laže? Bolj natančno: Naj domišljijsko ustvarja (*à la* Julij F.)? Nekako tako: Z melišč na lepem prirjovelj psi! Bilo jih je natanko 45. Vsak z bakrenim zvončkom. Plima zob, je vrisnil ranocelnik *Honorat*. *Izdril kratko puško spod omare in – kako se je končalo,*

pa ne vem: Ker so do jutra psi bili še zmeraj lačni. Lilo je. Prililo za čebron krvavega dežja z lobanjicami beloušk – morda v Štreklju, kdo, kod od Soče gor poslal faroniko (jo Pregelj potlej vtikal k *Joannesu*). Legende naše da pogl visoki srednji vek? Ko da jih prej, gospodje od raziskovanja, ni bilo – na kakšnih tleh stojimo? Noj, čeprav pogled vtika v tla, ne vidi. Lahko se delamo, da gledamo v blešč. Lahko je rožnato na tem faronikinem repu. Lahko si mislimo, da je v duši blagovest – in v možgančkih mir.

Ljubljana, torek, 15. september 1998

Bulat Šalvovič Okudzava (73), žlahten kantavtor – pred letom dni umrl. V Parizu. Anka zaljubljena vanj: Ves opus znala na izust! Predmet Bulatove lirike: Ljubezen. Vojna (jo preživel kot sovjetski vojak). Čarnost življenja. Pol Gruzijec, Armenec. Trudno srce. Žena Olga potožila, da ga pokopala osamljenost – slovenščina se (pod čmarčkom nekákovih iskro naobraženih analfabetov) skvečila! Korekten, torej spodoben (slovnično, pravopisno, pravorečno) stavek velja za eksotiko! Pisava v nebirokratskem (neračunalniškem?) jeziku za umetnost! Zanima me, kam bo zamrl ta očitno degeneracijski razvoj. Ej, umrl tudi Vittorio (81)! Mussolinijev drugi dedič – letalec, se bojeval 1936. Za Franka in v Etiopiji. Jo pihnil, kot večina fašistov, v Argentino. Izdal trezne spomine na vzlet in tresk papana Benita (*DUXA*). Med vojno urednik revije *Cinema*. Iz nje črpali celo Visconti, Zavattini, Fellini – z Ljudmilo ga srečala v mestu Lucca (na zadnjem *Prix Italia*, ki ga obiskal, preden šel s TV): Kar prisrčen. Grdo zabuhel in zapit. Naglušen stričko s komodorsko brado. Neverjetno pegast v róke (obolelega predmestnega mesarja). Bohemsko razviharjenih, kot neumitih las (*Quartier latin*). Se osem dni pod večer pogovarjala. Posebno na izletu do San Maura (Páscolijeva rojstna hiša). Na moč ga, prav otročje zanimal plebiscitarno žilavi upor Primorcev 1941. Rast partizanstva. In boj do kraha Italije 43, ko sta s Primorskega le v dveh nočeh odtekli civilna in vojaška oblast (da bi se kmalu, eh, pozno, poskusili vrniti – z Nemci). Ta večni epiludij: Kako da se Italija, očetnjava Danteja (in vsakterih bajk), tako *do bruhanja* priskutila? Spet pisatelj (le da ruski) grdo ravnal z ženskami: Solženicin! Angleški življenjepis *Stoletje v njegovem življenju*: Pri delu mu veliko pomagale. Urejale zapiske. Tipkale. Tihotapile iz Rusije. Nazadnje se do zadnje znebil: Kot oguljenih trakov za stroj! Pisec *Gulaga* si grize brado. Pljuva.

Most na Soči, nedelja, 9 avgust 1998

Ta svet, nevaren kraj – samo za rajnke je tu kraj sovraštva! In doba. Naša. Ta: Zlata kot *Orient Gold* iz Trsta! Ljubljena dežela danes blatna. Potacána

kot predmestno teniško igrišče v dežju. Na Češkem slišal: *Sovjeti odšli, mi pa ostali!* Slovenijo pred očmi drugačijo v don Kihotovo krajino, obubožano značajeve – pa vendar: Ko pridem zvrh okljuk. Gozdov. V Idrijo nizdol. Poročam z mislijo vkreber. K pisatelju Felcu: Odkod? Iz česa jemlje duha za svoj tako junaški, tako dobrotni nasmeh (hvaležen sem zanj) – meni je, ko da živim *žoltožolto (nacionalno) karikaturu!* Prikimaval zagrenjenosti profesorja E. W. iz Stare Gorice (Italijani 1942. ubili očeta. Jih vrgli v revščino): Da ni več lepo živeti. Od umazane Idrijce in kalne Soče šla navzgor. K *rimski hiši*. Dolgo stala pred zvonikom. In pred *starim farovžem*: Ta še natanko kot v dneh faronike 1916! Potlej naprej. V kúhalici. Pred Sveti Maver. Do prebeljenih klopi – spodaj Soča. In v ozadju, skalnata kulisa, hrib v hrib. Nanizam naj, brez pik in glos, kako te drugi, te sprejemajo različno (to bi začudeno krstil za *rašomon dojemanja*). Prijatelj iz goriških dni: Prej bi moral napisati *Faroniko!* Potlej šele *Opomin k čuječnosti* – zakaj prav ta opozarja prav tiste z rožnatega hrbtà na zbuječnost (da ne bi faronika spet in tolikanj pošastno prožila repa). Ta naslov, *Opomin*, velja za obe knjigi – kot se vsebina obeh razreši na nekakšnem mitičnem hrbtù! Rokopis *Faronike* si posredujem kot podobo naše podzavesti (14 poglavij. Zavest nastopi v 15. In ob vprašanju: Kdo pa ukazuje vsemù – ribi, ki na njej živimo kot šimpanzi v Afrike puščavi?). Tako E. W. Z reke je drsela pasja kajža. Se spomnil vpraskanine čez omet v ječi (kasarna kraj mostu nad Sočo): *Pustite nam rožce po naše sadit, 1929!* Rdeči Bizanc opetovano (kdaj že) dopovedoval, kako smo (kajpak njih zasluga!) na odru zgodovine: Naj torej terjajmo aplavz! Je pa bila tihota vsepovsod krog nas. In zlasti v nas.

Ljubljana, ponedeljek, 8. september 1997

Pri *Faroniki* zredči naslove za cerkveno srednjeveško hierarhijo. V natančnost naj gre, kdor hoče. Župnik naj bo, za primer, pleban. Ali narobe. Vikar. Kurat – in kar je kod še takihle nazivov. Ah, pač, vikar! Ali prihaja iz latinskega *vicus*: Vas, četrt, predmestje? No, pa smo dražljivo blizu Viča v Ljubljani! Vsakomur naj se v *Faroniki primeri kaj prvič in preveč!* Včeraj poslušal magistre naše v (tako mu rečejo) državnem zboru. Največji humorist (pa mar med največjimi mogoč največji?) je šojast demostenes iz Nove Gorice. Tako mu žvrklja, grgra, da ni potrebe po treh kamenčkih! Se spomnil četrtkovega pisma Marjana F. iz Švice (Ponte Cremenaga): *Quando la merda monta sullo scanno, o la spuzza – o fa danno!* Od snoči mi sledi klic (iz Chaplinovega *Diktatorja*): Sveti Luka je zapisal, da je božje kraljestvo v človeku! Ponavlja se mi sram, kako leta 51 poslal očetu, ki ga barabe (danes jih vidim, ko se zjutraj, sivolasi starčki, sprehajajo po Tolminu) odgnale lomit

kamen v kočevsko katorgo Ferdrenk, škatlo književnih revij. Ko ga vrnilo, mi na Mostu rekel: Kruha, cigaret bi se pa razveselil. Me pogledal z bridkim, nepovnljivo ljubim smehljajem. Potlej odšel ležat k Svetemu Mavru. Koliko je njegovega izžarevanja v romanu *Opomin k čuječnosti?* Ob delanju *Faronike* je tudi tu. Čutim ga: Ko da iz mraka pogleduje prek ramen. V rokopis. Ganil me kardinal ali kaj Varšave, ki pozimi 43 kósil rdečo peso. In odklonil Nemčevo skladišče (hvala, gospod general: Jem, kar jé moj narod). Kaj so ti-sto zimo kosili Slovenci? V. N. Vojnovič, avtor marsičesa, zlasti *Vojaka Ivana Čonkina*, o satiri (v komunizmu): Hudo je pisati roman o brodolomu, ko si še na ladji. Narisati sliko. No, fotografirati – to je lažje. Spet nad Idrijco. Nad Sočo: Race. Tleski velikih postrvi. Davi (ob 4.30) ležem, da bi še kaj sprotnega prebral – hej, se je streslo! Se nekajkrat zagugalo: *Faronika* se najbrž, veličastna, premaknila v spanju.

Benetke, sobota, 11. april 1998

Spet v (*Ankini*) ribji restavraciji vrh ovinka in oškrbljenih stopnic: Mornarska luknja. Kuharja prinesla grič iz bele polenovke kar na plohu! Belo polento kar na drogu – v sajastem (ljudožerskem) kotlu. Na trgu spodaj je Goldoni ves kot Valvasorjev spomenik v Ljubljani! Otožnost na obrazih – ali zato, ker v 16. veku Benetke občudovane kot uresničenje Platonove *Države?* Potlej izroditev – oligarhija (ni genij predvidel tudi te?). Prisluhneva župniku: Gruči Furlanov laže, kako se Hemingway (pred zadnjim strelom) pri njem otresel greha! Zvečer v getu iščem večnadstropno hišo, ki Rilke sopol v njej pod streho gor, gledat morje: Morje pomeni svobodo – to pa so Benetke! Berem *Svobodno Slovenijo* (Buenos Aires, april 1998): Pa smo prenekateri *Kranjci*, ob podpisu mirovne pogodbe z Italijo, stali na goriškem trgu. In se zaskrbljeno ozirali na Grad, da videli, katera zastava bo zaplapolala – tista z zvezdo ali italijanska. Kljub moji stari *naj cvete sto cvetov*, dovolj izpričani od *Vseenosti* do *Opomina*, mi srh šel po kosteh. Potlej – poskušal se vživeti. Čez leto dni (1948) Italija pognala emigrante v Argentino: Bel, rdeč ali drugače kodrlajsast *Ščavo* na Primorskem, *zlasti razumnik*, bil za Lahe kar se da enakega odstrela vreden spak! Ob koncu *Faronike* opazil, da zgradbo zgodb, vse od začetka, vežejo *paralelizmi* (Titin Tahij, na primer, Vomačkov Evstahij! Celo rana enaka: Gleženj. Vriva se številka 6). No, recimo jim *cement*. Slišal vzklik *Povohaj kozjo kri!* Ali (južnjaški) prepir? Še opazil, da napisanega več ne prečesaval zunaj na glas – marveč notri na glas! Pa da se večkrat (v trenutkih radodarne ustvarjalne milosti) spreminjal, delno, včasih ves, v *personaže* (Kumba): In korakal njih usodo! Zanimivo – novo: Kako sem se od njih, ki sem jih vendar trgal iz lastne fantazije, sam učil! Franc Saleški

(1567–1622), zvedel snoči v avtobusu: Pij XI. ga z *Rerum omnium* dal za priprošnjaka (le katoliškim) pisateljem.

Most na Soči, ponedeljek, 24. avgust 1998

Sred noči 1919 pribežala, bosa, objokana, kuharica – očetova četa potlej na vrat na nos v teku skoz gozdove vdrla k Mariji na Zilji pri Beljaku. Rešila pisatelja Ksaverja Meška, ki mu razjarjeni volkswehrovci divje grozili – nikoli več se ni vrnil v svoje župnišče. Bolj očitne ali pohlevne usode naših ljudi, utrujenih od golgotskih postaj v *nikoli več!* Ljubljana se šla klerikalce. Liberalce – staro kranjsko igro *ravbarji, žandarji!* Nemci se strnjeno pripravljali. Izid vsemu pa plebiscit 1920. In večni zbogom za Koroškim. Ali bi nam šele sedanje *korifeje* zafuckale tisto (in katero še) zibelko tako imenovanega slovenstva! Kako bi krstili naš vsakdanji (politični) čas – *epoha pavlih?* Ondan, ko prinesla rokopis romana *Na rožnatem hrbtu faronike* uredniku v Ljubljano, sedla k pivu pred gostilno Keršič. Sonce je šumelo v póstarnih, mogočnih drevesih – Milan Majcen, pač, narodni junak: Z žico privezal 36 pušk mavzerk na gornjo stran debelih vej teh kostanjev (da varno počakale na odhod iz mesta). Spodaj pa italijanski oficirji pili, ko danes Ljudmila in jaz, to ljubeznivo hladno pivo! Ali sanjam ali – berem *Delo*. Članek o Vodnjanu (v Istri). Župnik Jelenić pove, da imajo zaklad: 350 relikvij. Ostanke 250 svetih moči. In ohranjena trupla 3 svetnikov. Posebno dragocene imenitosti so: Košček cunje, vanjo povili Jezuščka. Trn iz Kristusove krone. Jezik Marije Egiptovske. Noga svete Barbare. In usnjena vrečka s prsti svetih Petra in Pavla – *pišemo leto 1998 ali (romaneskno) 1612?* Naslonim se v trtno listje (*katanja*) ob ograji. Zamížim v sončne cvrtke zvrh sotočja Soče, Idrijce – Pika zalaja v pismonošo. Prevrne dan k veselju! Epistolica doktorja Attilia Vuge iz Čedad: Rod gre dol do 1720. Ded *Joannes* 9 otrok. Sred rodoslovja, ura je tik poldne, telefon: Urednik Zorn iz Ljubljane. Da prebral *Faroniko*. Mi siplje sodbo. Bog, lepega in dobrega preveč! Kje vreča, da bi vse primerno spravil – kam?